

FUNCTIONARUL PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

SUPLIMENT LA REVISTA „ADMINISTRAREA PUBLICĂ”

De Ziua pedagogului, la Academie a fost lansată o nouă tradiție – conferirea titlului „Profesorul anului”

În cadrul festivității, dedicate Zilei pedagogului, cu participarea întregului colectiv al Academiei de Administrare Publică, rectorul Academiei Oleg BALAN, doctor habilitat, profesor universitar, adresând felicitări cu ocazia acestei sărbători profesionale, a anunțat despre lansarea unei noi tradiții – conferirea titlului „Profesorul anului”. Rectorul a menționat că pentru acest titlu a fost selectată candidatura celui mai bun profesor în baza chestionarelor, completate de către studenții-masteranzi și

audienții cursurilor de dezvoltare profesională. Ca rezultat, titlul „Profesorul anului” a fost acordat dnei **Veronica BUTNARU, lector universitar**

la Catedra economie și management public.

Celor prezenți la festivitate le-au adresat calde cuvinte de felicitare și urări de

bine prim-prorectorul Academiei, Andrei GROZA, doctor, conferențiar universitar, prorectorul Aurel SÎMBOTEANU, doctor, conferențiar universitar, și președintele comitetului sindical al Academiei, dna Silvia GORIUC, șefa Catedrei științe juridice, care au subliniat rolul pedagogului în dezvoltarea societății, în acest plan, un aport important aduce și corpul profesoral-didactic al Academiei de Administrare Publică, având o misiune de onoare de a pregăti cadre înalt calificate pentru serviciul public al țării.

Sincere felicitări colegei noastre, Veronica Butnaru

Tatiana TOFAN,
doctor în economie,
conferențiar universitar,
șef Catedră economie și
management public

Dna Veronica Butnaru activează în cadrul *Catedrei economie și management public* din 28 septembrie 2000. Pe parcursul activității sale, a dat dovadă de corectitudine, de o bună pregătire și organizare, ceea ce îi face și pe masteranzi să aibă o reușită bună.

Actualmente, dna Veronica Butnaru se află la etapa inițierii susținerii tezei de doctor la specializarea *Organizarea și dirijarea în*

instituțiile administrației publice; servicii publice.

Sunt convinsă că titlul onorific „Profesorul anului” îi va insufla mai multă încredere și capacitate în susținerea cu succes a tezei de doctor și noi performanțe în activitatea sa profesorală în cadrul Academiei de Administrare Publică.

La mai mult și la mai mare, pentru colega noastră, Veronica Butnaru! Sincere felicitări cu ocazia conferirii titlului „Profesorul anului”. Aici, cred că voi exprima părerea și emoțiile tuturor membrilor

Pe calea afirmării

Oleg FRUNZE,
doctor, lector universitar,
Catedra economie și
management public

catedrei noastre. Este pe merit acest titlu, nu doar după părerea masteranzilor, dar și după părerea membrilor catedrei noastre, dar și altor catedre. Eu am avut ocazia să o cunosc când am venit la această catedră, acum 11 ani, și din start am fost plăcut surprins de atmosfera caldă și climatul prietenesc de la catedră. La o primă adresare a mea Doamnei Butnaru am fost delicat corectat „Mai bine, Veronica”. De atunci suntem buni prieteni și colegi. Când am nevoie de ajutor - mă ajută cu plăcere și viceversa. Este o personalitate, care face orice lucru cu sârguință și abnegație, lucru care nu se poate neglija. De aceea este respectată de către colegi și de masteranzi.

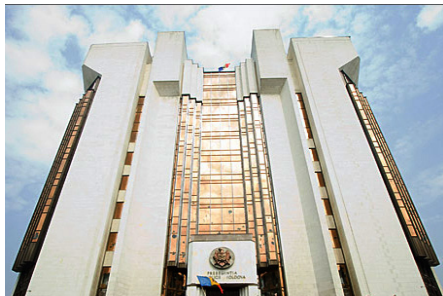
La fel, și din partea masteranzilor am auzit multe cuvinte frumoase spuse la adresa dnei Veronica Butnaru.

Ne bucurăm din suflet că ești lângă noi, mulțumim pentru efortul și dedicarea depusă pe parcursul anilor și Dumnezeu să-ți dea în viață tot ce-ți dorești!

Inaugurarea Consiliului Societății Civile

Igor Dodon a prezidat ședința de inaugurare a Consiliului Societății Civile creat pe lângă Președintele Republicii Moldova.

Șeful statului a salutat prezența membrilor Consiliului la eveniment, care sunt personalități remarcabile în diverse

domenii. Le-a mulțumit pentru acceptul de a face parte din acest organ consultativ, creat în scopul asigurării unei interacțiuni eficiente dintre societatea civilă și Președintele țării și creării unei platforme de discuții, critici, propuneri pe diverse domenii de interes sporit pentru societate.

Președintele țării a îndemnat membrii Consiliului să fie activi, să genereze idei pentru dezvoltarea sectorului pe care îl reprezintă, asigurând că va fi deschis pentru orice discuții și orice critică.

„Am anunțat că proiectele de lege care sunt transmise Președintelui țării pentru promulgare vor fi transmise comisiilor de profil, pentru o consultare prealabilă. Mă angajez plenar să sprijin propunerile și inițiativele înaintate”, a menționat șeful statului.

Totodată, Igor Dodon a subliniat că este categoric împotriva ca această platformă să fie una formală.

„Pledez pentru o activitate eficientă și constructivă a Consiliului pentru a schimba spre bine situația din țară”, a subliniat președintele țării.

În cadrul ședinței, membrii CSC au stabilit ca ședințele cu participarea președinților comisiilor de profil, în cadrul cărora vor fi discutate subiecte privind situația din domeniu și inițiativele lansate, vor avea loc o dată în două săptămâni.

Cu prilejul Zilei profesionale a lucrătorilor din învățământ, Igor Dodon a înmănat înalte distincții de stat și 141 de Diplome de Onoare ale Președintelui Republicii Moldova, în conformitate cu Decretul pe care l-a semnat, unor cadre didactice care, pe parcursul anilor, s-au remarcat prin muncă îndelungată și prodigioasă în domeniul învățământului.

Președintele Parlamentului Andrian Candu și Primul-Ministru Pavel Filip au prezidat ședința comună Parlament - Guvern, organizată pe 13 octombrie curent, cu scopul de a sincroniza agendele și prioritățile celor două instituții în perioada următoare.

„Obiectivul nostru este să verificăm impactul normelor aprobate, precum și executarea Foii de parcurs privind agenda de reforme prioritare și a Planului legislativ pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. Comisiile permanente au elaborat un plan de audieri și la următoarea ședință a Biroului permanent vom aproba documentul. Controlul parlamentar este prioritatea noastră la această etapă pentru că este important să ne asigurăm că legile adoptate funcționează în interesul oamenilor”, a menționat președintele Parlamentului.

Totodată, Andrian Candu a cerut respectarea termenelor de aprobare a legilor, luând în calcul procedura de examinare în

Ședință comună Parlament – Guvern

Parlament. De asemenea, el a menționat că transmiterea unui proiect în Parlament nu înseamnă că lucrul ministerului s-a terminat. „Este nevoie să se lucreze în colaborare cu comisiile permanente și să fie urmărit parcursul legii până la publicare”, a spus președintele Parlamentului.

La rândul său, Premierul Pavel Filip a remarcat că astfel de reuniuni contribuie la accelerarea adoptării măsurilor de modernizare a Republicii Moldova, în contextul acordurilor și angajamentelor pe plan extern. Astfel, șeful Executivului a menționat că luna viitoare va fi inițiată actualizarea Planului National de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere cu UE până în anul 2019, stipulând că este important să fie menținut ritmul în ceea ce privește punerea în aplicare a Acordului.

Tradițional, Parlamentul și Guvernul se convoacă în ședință comună la începutul sesiunilor parlamentare.

Întrevedere Pavel Filip – Guido Raimondi

Primul-Ministru Pavel Filip a avut o întrevedere cu Președintele Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), Guido Raimondi, aflat la Chișinău cu ocazia participării la evenimentul festiv care marchează 20 de ani de la aderarea Republicii Moldova la Convenția Europeană pentru Drepturile Omului.

În cadrul discuțiilor, Premierul a salutat vizita înaltului oficial european, menționând că aceasta va contribui la consolida-

rea parteneriatului constructiv între Republica Moldova și Consiliul Europei (CoE). Totodată, Primul-Ministru Pavel Filip a reiterat susținerea Guvernului pentru inițiativele de reformare a CtEDO, menționând că practica judiciară trebuie să fie conectată permanent la realitățile sociale.

În context, Șeful Executivului a menționat că obiectivul principal al Guvernului este de a asigura bunăstarea cetățenilor Republicii Moldova, remarcând conectivitatea între dezvoltarea economiei, investițiile sociale și respectarea supremației legii. „Primul element care trebuie construit și asigurat de către un stat pentru a deveni bogat este supremația legii. În acest sens, reformele în justiție, lupta cu corupția, asigurarea drepturilor omului nu sunt niște noțiuni abstracte, ci repere pentru noi”, a subliniat Pavel Filip.

Totodată, Premierul a comunicat oficialului european despre parcursul implementării reformelor lansate de Guvern, în special, referindu-se la reforma administrației publice centrale și la rolul primordial al acestora în fortificarea instituțiilor statului, inclusiv a celor de drept.

La rândul său, Președintele CtEDO, Guido Raimondi, a exprimat toată susținerea în promovarea reformelor democratice, a drepturilor omului și a statului de drept în țara noastră, în vederea asigurării egalității în drepturi, promovării valorilor nediscriminatorii și a toleranței în societate.

O istorie a Academiei în file de ziar Anul 1995

Ianuarie. La Academie a fost studiată experiența daneză în domeniul autonomiei locale cu concursul domnului Leif Faurholt, director Departament Servicii Publice, Educație, Planificare din Nord-bord (Danemarca).

Februarie. La Academie s-a aflat un grup de specialiști în domeniul administrației publice, dreptului administrativ și economiei de piață din România.

Februarie. În cadrul Academiei se lansează proiectul „Consolidarea administrației guvernamentale și a serviciului public în Republica Moldova” din cadrul Programului TACIS. Beneficiind de acest important proiect de asistență tehnică, Academia elaborează și editează 36 de manuale și cursuri de lecții, își consolidează baza tehnico-materială și pregătește intens cadre didactice.

18 martie – 8 aprilie. Un grup de 10 profesori și colaboratori ai AAP participă, în SUA, la un program de instruire în domeniul administrației publice, realizat de Institutul Internațional pentru Servicii Publice al Universității din Connecticut și sponsorizat de USAID.

În toamnă, 4 studenți ai Academiei participă la cursurile organizate la Praga pentru audienții din statele Europei Centrale și de Est.

6-7 iulie. Are loc seminarul republican cu genericul „Reforma administrației publice – operă a întregii națiuni”, organizat de Guvernul Republicii Moldova și Academia de Studii în domeniul Administrării Publice în cadrul Programului TACIS „Consolidarea Administrării Publice”.

Sfârșitul anului 1995. Apare de sub tipar manualul – „Funcționarul public: principii și norme comportamentale”. Doi dintre autori, Mihail Platon și Arcadie Barbăroșie, fac o operă de pionierat în domeniul administrării publice, fiind susținuți de colegii lor de la Centrul pentru pregătirea cadrelor din administrația locală, filiala Iași (România).

Anul 1996

9-13 ianuarie. Guvernul Republicii Moldova și Academia de Administrare Publică desfășoară primul seminar republican cu genericul „Administrația publică locală: probleme ale reformei”, cu participarea factorilor de decizie din Executiv, a conducătorilor și specialiștilor din cadrul ministerelor, departamentelor, a președinților și vicepreședinților executivelor raionale, primarilor municipiilor.

Ianuarie. Un grup de primari și funcționari ai organelor centrale și locale au examinat, în cadrul unui seminar, probleme legate de relațiile cu publicul, organizat de Centrul Național pentru Funcțiunea Publică Teritorială din Franța, protagonist al căruia a fost Francois Descamps.

Februarie. Albert Grand a fost unul dintre primii profesori de peste hotare, care a predat la Academie un curs de lecții în cadrul Proiectului Programului TACIS.

Aprilie. Un grup de colaboratori și audienți efectuează o vizită de studiu la Centrul Național de Funcțiune Publică Teritorială din Paris.

Iunie. Un grup de profesori de la Academie participă la cursuri de perfecționare în domeniul economiei și finanțelor, susținut de doctorul Gomes Santos, consilier în domeniul impozitării și taxelor în cabinetul Primul Ministru al Portugaliei.

Absolvenții Academiei

Academia - pistă de lansare în cariera profesională

Viața, fiind câteodată imprevizibilă, îți oferă șanse sau provocări, la care nici nu te aștepti, dar care îți deschid noi perspective pe care le apreciezi ca fiind de bun augur pentru o carieră de succes în plan profesional. Asemenea momente am trăit și eu, de care îmi amintesc cu satisfacție în suflet pentru acele avantaje de a mă afirma pe calea vieții.

După absolvirea Universității de Stat din Moldova, am activat timp de trei ani, în calitate de economist, la uzina „Volna”, acum „Introscoop” SA, una dintre cele mai mari întreprinderi de producere a sistemelor ultrasonice de testare nedistructivă din spațiul european. Conducătorul întreprinderii, dna Ala Nacu, fiindu-mi mentor, m-a îndemnat să încerc o activitate nouă pentru acele timpuri și în 1992 m-am transferat cu serviciul în cadrul instituției publice nou-create, după declararea independenței tânărului nostru stat, Republica Moldova, Fondul Social, care era responsabil de colectarea mijloacelor în sistemul public de asigurări sociale, instituție premergătoare actualei Case Naționale de Asigurări Sociale (CNAS). De aici a pornit calea mea în serviciul public, care mi-a hărăzit afirmarea mea în plan profesional.

A fost perioada de tranziție, de trecere de la sistemul totalitar la cel democratic, de reforme și provocări, de construcție a statului de drept. Toate acestea s-au răsfrânt și asupra noastră, a funcționarilor de stat. Țin bine minte cum am fost invitată de către directorul Fondului Social, dl Valentin Vasilo, care mi-a propus, chiar a insistat să mă înscriu la studii la Academia de Administrare Publică, pentru a studia și a cunoaște noua știință administrativă, un lucru foarte necesar pentru serviciul nostru. Auzisem câte ceva despre această nouă instituție, dar nu conștientizam ce vom studia acolo.

Și în 1994 m-am înscris la Academie, la specializarea *Management*, studii cu frecvență redusă. Urmând studiile, am înțeles că a fost o șansă foarte bună pentru mine și nu regret deloc acest pas. Totodată, îi sunt foarte recunoscătoare și îi mulțumesc dlui Vasilo pentru această oportunitate.

Acei ani, petrecuți la Academie, mi-au rămas ca o amintire vie pentru toată viața. Fiind la început de cale, Academia se afla în plină dezvoltare, mândrită cu dibăcie, profesionalism și mult suflet de primul rector Mihail Platon, care a fost pentru noi toți o revelație și un suflu nou în activitatea noastră. Condițiile de atunci nu se compară cu cele actuale, căci am fost apoi și la cursuri de dezvoltare profesională. Mi-aduc aminte, sălile erau simple, cu table de lemn, cu mobilier cam vechi, cu mașini de tapac etc. Dar nu asta conta, ci entuziasmul nostru, dorința de a asimila temeinic noile cunoștințe administrative, managementul, în cazul specializării noastre, dar și politicile în relațiile internaționale, dreptul, alte discipline.

(Continuare în pag. 5)

Tatiana POPA,
vicepreședinte al Casei
Naționale de Asigurări
Sociale a
Republicii Moldova

Sesiunea de promovare, anul III, studii cu frecvență redusă

Masteranzii anului III, studii cu frecvență redusă la programele: *Administrarea publică, Management, Anticorupție, Relații internaționale și Managemen-*

profesionalismului în corespundere cu cerințele zilei de azi.

Analiza acestei perioade, gradul de pregătire către acest examen serios au fost abordate în cadrul sesiunii de promovare de la începutul lunii octombrie curent.

Prim-prorectorul Academiei de Administrare

tul informațional în administrarea publică, sunt în prag de absolvire a Academiei de Administrare Publică, de pregătire pentru susținerea tezelor de master, un test riguros al cunoștințelor acumulate pe parcursul celor doi ani și jumătate de studii superioare de master în plan teoretic și practic, o demonstrație a

Publică, Andrei Groza, doctor, conferențiar universitar, a menționat în deschiderea sesiunii de promovare, că această sesiune este una de mare responsabilitate pentru cei peste 200 de studenți-masteranzi de la toate programele, care trebuie să finalizeze elaborarea tezelor de master, principala atenție

să fie acordată calității tezelor, să fie respectate toate rigorile privind pregătirea acestor lucrări. În acest sens, masteranzii se pot consulta permanent cu colaboratorii catedrelor, cu conducătorii științifici ai tezelor de master.

Ion DULSCHI, doctor, conferențiar universitar, director al Departamentului

studii superioare de master, i-a familiarizat pe cei prezenți cu orarul de susținere a tezelor de master. Astfel, pentru 4 – 8 de-

cembrie 2017 este programată susținerea prealabilă a tezelor, la care urmează să fie argumentată actualitatea temelor alese, analizate ma-

terialele utilizate pentru elaborarea lucrărilor, în primul rând, a celor din activitatea personală de la locurile de muncă ale masteranzilor, bibliografia.

Susținerea finală a tezelor de master este programată pentru perioada 5 – 9 februarie 2018, care va constitui un test pentru fiecare masterand al bagajului de cunoștințe în domeniul științelor administrative, acumulate pe parcursul celor doi ani și jumătate

de studii la Academia de Administrare Publică, și gradul de pregătire pentru activitatea ulterioară în sectorul public al țării.

Am făcut studiile de contabilitate la Universitatea Agrară de Stat din Moldova. După finalizarea studiilor, am activat în primăria orașului Nisporeni, apoi în cadrul Consiliului raional Nisporeni. Actualmente, activez în calitate de șef al Direcției statistice a raionului Nisporeni în cadrul Biroului National de Statistică, sunt și consilier local în comuna Vărzărești. Astfel, am fost și sunt permanent la curent cu evenimentele ce au loc în autoritățile publice locale din raionul Nisporeni.

Leadership-ul și eficiența sectorului public

Printre studenții-masteranzi, care finalizează studiile superioare de master cu frecvență redusă se numără și **Mariana ȚOPA, șef Direcție statistică, raionul Nisporeni**, care, după sesiunea de promovare, și-a expus impresiile, opiniile despre studiile de la Academia de Administrare Publică, despre cunoștințele acumulate, planurile sale de viitor.

Dar pentru perfecționarea calităților mele profesionale aveam nevoie de noi cunoștințe și, anume, în domeniul administrației publice. Aceasta a constituit motivul principal ca să fac studii de master la Academia de Administrare Publică, în cadrul programei *Administrarea Publică*.

Anii de studii au trecut repede, dar frumos. Aceasta datorită, în primul rând, profesorilor Academiei, care au știut să ne altoiască cunoștințe temeinice în domeniul științelor administrative, cum să le aplicăm în practică.

Pentru teza de master mi-am ales tema „Leadership-ul în sectorul public». Activitatea de leadership sau de con-

ducere este un factor decisiv în planul modernizării unei autorități publice, a societății în ansamblu. În sectorul public, existența unui leadership asigură prestarea serviciilor de calitate pentru cetățeni. În activitatea mea, am colaborat cu lideri din autoritățile publice de toate nivelurile: primari, președinte de raion, directori de întreprinderi, miniștri și, astfel, am avut ocazia să fac o analiză a activității unui lider: cum influențează asupra dezvoltării domeniului său de activitate, care este atitudinea lui față de cetățeni și a cetățenilor față de liderii din sectorul public, probleme mereu de actualitate. Acestea au fost argumentele alegerii temei respective a te-

zei mele de master. La elaborarea și pregătirea tezei am avut tot sprijinul conducătorului științific, Tatiana Savca, de la Catedra științe administrative.

N-a rămas mult până vom susține tezele de master și cunoștințele acumulate, încurajarea din partea profesorilor ne inspiră încredere în finalizarea reușită a studiilor. Iar aceasta, mă predispune ca pe viitor, să mă dedic plenar serviciului public. Îmi place să comunic cu oamenii, să fiu alături de ei, de doleanțele lor, să contribui la dezvoltarea comunității din care fac parte. Și ca bază esențială în realizarea aspirațiilor mele constituie studiile de master de la Academia de Administrare Publică.

Dezvoltarea abilităților de comunicare

Comunicarea reprezintă elementul de bază pentru funcționarea optimă a oricărei colectivități umane, indiferent de natura și mărimea acesteia. Fie că vorbim despre comunicare în mediul de lucru, fie că vorbim despre ea în viața zi de zi, ea ne ajută să ne exprimăm gândurile, opiniile, ne ajută să recepționăm mesajele celor din jurul nostru, fie ei conducători, subordonați, colegi, colaboratori, amici etc.

Deseori, cele mai mari probleme în interiorul unei autorități sunt cele legate de comunicare - dintre angajați,

departamente, dintre șefi și subalterni etc.

Prin cursul „Dezvoltarea abilităților de comunicare”, desfășurat în perioada 10-11 octombrie 2017 în cadrul Academiei de Administrare Publică, în temeiul Hotărârii

Guvernului Republicii Moldova nr. 1400 din 23.12.2016 „Cu privire la comanda de stat privind dezvoltarea profesională a personalului din autoritățile publice”, au fost identificate stilurile comportamentale și cum acestea influențează

modul de a comunica. Cursul „Dezvoltarea abilităților de comunicare” este un curs care va ajuta participanții să-și dezvolte abilitățile de comunicare în cadrul organizației, va dezvolta abilitatea de a asculta și de a fi ascultați, de a spune lucrurile în așa mod încât să nu lăsăm loc pentru neclarități și confuzii.

În procesul de instruire au fost implicați formatori experimentați din cadrul Academiei de Administrare Publică în domeniul dat, fiind, astfel, asigurată interactivitatea și utilitatea cursului.

Aliona GÂȚU,
metodistă, Departamentul
dezvoltare profesională

(Sfârșit. Încep. în pag. 3)

Academia - pistă de lansare în cariera profesională

Și am reușit, fiindcă am avut parte de profesori minunați, foarte competenți, consacrați, de o înaltă cumsecădenie, care ne explicau pe înțelesul tuturor întregul material, întrețineam discuții pe orice temă. Sunt de neuitat prelegerile ținute de Mihail Platon, care a fost nu numai profesor, dar și cercetător, părintele științei administrative autohtone, de Otilia Stamatina, Aurel Sîmboțeanu, Tatiana Manole, Nicolae Romandaș, Tudor Deliu, alți profesori.

A fost foarte binevenit faptul că multe ore le-am avut împreună cu tot torentul, toate specialitățile. Aceasta ne-a oferit posibilitatea de a ne cunoaște mai bine, între noi, colegii, care erau din întreaga republică, de la autoritățile publice de toate nivelurile, de la diferite instituții publice, de cercetări științifice, dar și din sectorul privat, astfel că puteam face schimb de experiență, de a ne împărtăși practicile de lucru avansate.

Ași mai remarca și faptul că noi am fost primii audienți care am avut fericita ocazie de a asculta prelegerile

specialiștilor de domeniu din străinătate. Și eu, personal, am aflat lucruri foarte interesante și prețioase pentru mine despre management, managementul resurselor umane într-o instituție publică de nivel european. La absolvirea Academiei am avut parte de o surpriză inedită, fiind premiată cu Bursa de Merit Santos de gradul III a Companiei CESO CI (Portugalia).

Cunoștințele teoretice, acumulate la orele de la Academia, le îmbinam armonios cu practica de la locul meu de lucru, ceea ce îmi permitea să mă perfecționez permanent în plan profesional, să aplic cele mai avansate metodologii și practici de lucru din experiența modernă a instituțiilor publice din țările europene. Aceasta m-a ajutat, în mare parte, să fiu mai flexibilă la toate cerințele în corespundere cu evoluția administrației publice, a serviciilor prestate de CNAS, de o mare responsabilitate, având în vedere rigorile protecției sociale.

Și trebuie să recunoscut că anume studiile la **Academia de Administra-**

re Publică au constituit baza avansării mele pe treptele carierei profesionale: de la prima funcție de specialist principal am fost promovată în calitate de șefă a Secției planificare bugetară ca, ulterior, să mi se propună și postul de vicepreședinte al Casei Naționale de Asigurări Sociale.

După finalizarea studiilor de master, am continuat colaborarea cu Academia, participând la mai multe cursuri de dezvoltare profesională. Aceste cursuri sunt utile prin faptul că într-o formă constructivă, informativă, bine punctată te țin la curent cu cerințele actuale, cu ultimele noutăți din administrația publică, despre modificările legislative și din actele normative, despre evoluția reformelor, îndeosebi, de gestionare a mijloacelor publice, a celor financiare, a resurselor umane, a implementării unor planuri sau proiecte, strategii sectoriale, ramurale sau chiar în plan național, ceea ce nu avem posibilitatea să asimilăm toată această avalanșă de informații și noutăți, din

punct de vedere teoretic și metodologic, aflându-ne în vâltoarea activităților noastre curente. Dar la cursurile de instruire de la Academia de Administrare Publică timp de câteva zile toate acestea ne sunt prezentate într-o formă compactă și pe înțeles. Plus și intercomunicarea cu participanții la cursuri ne permite să ne perfecționăm pentru un serviciu de calitate în activitățile noastre. Noi, la CNAS, apelăm permanent la serviciile Academiei pentru perfecționarea specialiștilor noștri. Îndeosebi acum, în plină desfășurare a reformelor administrației publice.

Mă bucur pentru Academia de Administrare Publică, pentru realizările sale remarcabile, și doresc conducerii Academiei, tuturor colaboratorilor noi realizări pe parcursul acestui an de studii deosebit – anul aniversării de 25 de ani de la fondarea sa, care, cu adevărat, a devenit centrul național de pregătire și perfecționare a cadrelor înalt calificate pentru serviciul public al țării, un suport esențial pe calea integrării europene a Republicii Moldova.

Masă rotundă cu tema „Indicatori de impact ai Proiectului LNSS”

Pe 6 octombrie curent, în incinta Bibliotecii Științifice a Academiei de Administrare Publică, a avut loc masa rotundă cu tema „Indicatorii de impact ai proiectului LNSS” (Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor din Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului de bibliotecă și reformarea bibliotecilor), implementat în cadrul Programului ERASMUS+ „Consolidarea capacităților în domeniul învățământului superior (2015 – 2018)”, cu participarea partenerilor de proiect, a reprezentanților bibliotecilor științifice a Academiei de Administrare Pu-

blică (AAP) și Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB).

Prim-prorectorul Academiei de Administrare Publică, dl Andrei GROZA, doctor, conferențiar universitar, a menționat în deschiderea ședinței de lucru a mesei rotunde importanța și avantajele implementării proiectului respectiv, care va permite mo-

dernizarea bibliotecilor acestor instituții de învățământ superior din republică în scopul prestării serviciilor de calitate în corespundere cu cerințele zilei de azi.

Dna Rodica SOBIESKI-CAMERZAN, șefa Bibliotecii Științifice a Academiei de Administrare Publică, a subliniat, la rândul său, că asemenea întruniri sunt organizate pe-

riodic cu scopul de a analiza evoluția implementării proiectului și acțiunile de mai departe. Dna Elena HARCONIȚA, directorul Bibliotecii Științifice USARB, a menționat aprecierile experților europeni privitor la activitatea echipelor de proiect din Republica Moldova, care, pe parcursul a doi ani de implementare, au obținut rezultate bune în activitatea de realizare a obiectivelor stabilite de proiect.

Participanții la masa rotundă au discutat, de asemenea, activitățile privind asigurarea continuității implementării modulelor de instruire a personalului comunității academice, feedback-ul în procesul de realizare a activităților de instruire.

Cor. FP

„Managementul calității” a fost genericul trainingului internațional, desfășurat la Universitatea din Creta, Grecia, în perioada 24-30 septembrie 2017, în cadrul proiectului internațional „Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor din Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecar și reformarea bibliotecilor”, proiect ce se desfășoară în cadrul programului Erasmus+, „Consolidarea capacităților în domeniul învățământului superior”, finanțat de către Comisia Europeană.

La training au participat reprezentanții instituțiilor partenere la proiect din Țările Parteneriatului Estic (Moldova,

Vizită de studiu în Grecia

Armenia și Belarus) și Țările Parteneriatului Balcanic (Albania, Kosovo, Muntenegru, Bosnia și Herțegovina) și partenerii din Uniunea Europeană: Germania, Irlanda, România și țara-gazdă a trainingului – Grecia. Academia de Administrare Publică a fost reprezentată de către subsemnata și Igor NEAGA, bibliotecar.

Scopul trainingului l-a constituit instruirea personalului bibliotecar din instituțiile partenere la proiect în domeniul managementului calității.

Lucrările trainingului s-au axat pe aspectele teoretice și practice ale managementului calității, standardele Uniunii Europene de calitate și asigurarea calității pentru gestionarea proiectelor finanțate de UE, standardele UE și asi-

gurarea calității pentru învățământul superior din Uniunea Europeană, managementul riscului, standardele UE de calitate și asigurarea calității pentru instituțiile din sectorul public, limba engleză ca mijloc de instruire în instituțiile de învățământ superior din țările Uniunii Europene.

Controlul calității în cadrul proiectului „Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor din Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecar și reformarea bibliotecilor” are ca obiectiv de a stabili un cadru operațional intern, ceea ce permite o flexibilitate maximă, menținând în același timp, o distincție clară a rolurilor și responsabilităților tuturor partenerilor implicați în proiect. În acest scop, proiectul a stabilit mecanismele și procedurile adecvate care implică toți partenerii. Controlul calității și a procesului de monitorizare este garantat prin intermediul Comitetului de Management al Proiectu-

lui, reprezentând partenerii din Uniunea Europeană. Universitatea din Creta conduce Asigurarea calității și dirijează instituțiile partenere din Armenia (AAPA), Moldova (AAP) și Belarus (USB).

Participarea la trainingul „Managementul calității” a oferit posibilitatea de a studia standardele europene privind managementul calității, de a cunoaște experiența țărilor europene în aplicarea mecanismelor și procedurilor de asigurare a calității în instituțiile de învățământ superior și instituțiile publice, familiarizarea cu activitatea Bibliotecii Publice și a Bibliotecii Universității din Creta (gazda conferinței), biblioteci moderne cu o experiență avansată în asigurarea calității serviciilor prestate. Toate aceste cunoștințe vor fi ulterior implementate în activitatea Bibliotecii Științifice a Academiei de Administrare Publică.

Rodica SOBIESKI-CAMERZAN,
șefa Bibliotecii Științifice,
AAP

Pe 3 octombrie curent, la Academia de Administrare Publică a avut loc o masă rotundă cu tema „Dronel: între experiment și necesitate”, desfășurată în cadrul proiectului „Educational for Drone eDrone”, implementat de programul Erasmus+ „Consolidarea capacităților în domeniul învățământului superior” și prevăzut pentru perioada 2016 – 2019.

Cei prezenți au fost salutați de prorectorul Academiei de Administrare Publică, Aurel SÎMBOTEANU, doctor, conferențiar universitar, și Clăudia MELINTE, coordonator al Oficiului Național ERASMUS+ în Moldova, care le-au urat succese în implementarea proiectului.

Dna Silvia DULSCHI, doctor, conferențiar universitar, coordonator al proiectului din partea Academiei, a evidențiat obiectivele proiectului: crearea centrelor de instruire privind utilizarea dronelor

civile în instituțiile de învățământ superior din țările-partenere (va fi creat în cadrul USM), transferul de cunoștințe privind utilizarea dronelor și crearea platformei TIC în țările-partenere.

Misiunea Academiei în acest proiect constă în aceea că, împreună cu partenerii de proiect, AAP va participa la implementarea a 8 pachete de acțiuni.

Cel mai important este pachetul WP 3: implementarea de către instituțiile țările-partenere a 3 module, care vizează elaborarea și prestarea cursurilor privind analiza tehnologiei dronelor din țările de program și din țărilor partenere, reglementarea juridică a utilizării dronelor în țările de program și țările-partenere, aplicarea civilă a dronelor în

Tema dronelor abordată la Academia de Administrare Publică

țările de program și țările-partenere.

Condițiile de implementare a proiectului au abordat în luările lor de cuvânt: Florentin PALADI, conducător național, manager de proiect USM, doctor habilitat, profesor universitar; Vasile ȘARAMET, reprezentant al Autorității Aeronautice Civile a Republicii Moldova; Andrei COVALENCO, SRL ICEVO CPNSALTING; Iurie ODA-

GIU, doctor, profesor universitar, coordonator de proiect, Academia Militară „Ștefan cel Mare”; Ion CREȚU, Institutul de Geodezie, Prospekțiuni Tehnice și Cadastru, „INGEOCAD”.

Participanții la masa rotundă au discutat sub mai multe aspecte măsurile de implementare cu succes a proiectului.

Sergiu CARCEA

„Moldova Business Week 2017” – noi oportunități de atrageră a investițiilor străine în Republica Moldova

În perioada 03-06 octombrie 2017, la Chișinău și-a desfășurat lucrările Forumul economic „Moldova Business Week 2017”, or-

Mie mi-a revenit onoarea de a reprezenta Academia de Administrare Publică la acest forum economic important.

ganizat de către Ministerul Economiei și Infrastructurii și Organizația de Atrageră a Investițiilor și Promovare a Exportului din Moldova. Evenimentul a reunit peste o mie de oameni de afaceri din circa 20 de țări, autorități, parteneri de dezvoltare, experți în domeniu.

La lansarea evenimentului a participat Primul-Ministru Pavel FILIP și E.S. Peter MICHALKO, Șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova.

În mesajul său de salut, adresat participanților la reuniune, Premierul a încurajat oamenii de afaceri să

analizeze potențialul Republicii Moldova, evidențiind oportunitățile de extindere a afacerilor, disponibilitatea forței de muncă, precum și accesul la piețele europene și ale statelor CSI.

DI Octavian CALMÎC, viceprim-ministru, ministru al economiei și infrastructurii, a făcut o amplă prezentare a climatului de afaceri din Republica Moldova din punct de vedere legislativ, investițional și al extinderii exportului.

Pe parcursul celor trei zile de desfășurare a forumului economic internațional au fost discutate mai multe subiecte:

- Zonele Economice Libere și Parcurile Industriale – oportunități investiționale;
- oportunitățile secto-

rului agroalimentar din Moldova;

- sectorul de producție din Moldova – textilele, îmbrăcămintea, încălțăminte și piele.

Subiectele discutate reprezintă interes atât pentru profesori, cât și pentru masteranzii Academiei de Administrare Publică, deoarece, în cadrul programului de master de profesionalizare, specializarea *Managementul afacerilor mici și mijlocii*.

Tatiana TOFAN,
șef Catedră economie
și management public,
doctor în economie,
conferențiar universitar

Masteranzii Academiei citesc și analizează revista „Administrarea Publică”

Pe 12 octombrie curent, la Academia de Administrare Publică a avut loc o activitate de prezentare a revistei „Administrarea Publică”, nr. 3, 2017, la care au participat masteranzii grupelor 212 și 215, de la programul Management, studii cu frecvență.

Întrunirea a fost inaugurată și moderată de **Andrei GROZA, prim-prorector al Academiei de Administrare Publică, doctor, conferențiar universitar**. Dumnealui a făcut o prezentare generală a activității revistei pe parcursul celor 24 de ani de apariție, referindu-se, în special, la numărul recent apărut, 3/2017, în

internaționale ale acesteia. Prim-prorectorul Academiei a accentuat faptul că la rubrica „Economie și finanțe publice” din acest număr de revistă sunt abordate probleme importante privind descentralizarea și autonomia financiară, realizarea proiectelor de dezvoltare regională, tratarea sistemică a procesului de utilizare a cunoștințelor și altele.

Tatiana TOFAN, doctor în economie, conferențiar universitar, șefa Catedrei

mare tind să aibă o competitivitate ridicată, lucru care conduce la ideea că aspectul demografic este unul important, a subliniat în luarea sa de cuvânt **Oleg FRUNZE, doctor, lector superior universitar**, autorul articolului „Aspecte demografice și acțiunea lor asupra competitivității regionale în Republica Moldova”.

Opinii interesante, originale și constructive despre revista „Administrarea Publică”, despre conținutul articolelor acesteia, în special, al celor din domeniul economiei și managementului au exprimat în cadrul activității masteranzii **Sabina PRODAN**, medic la Asociația Medico-Teritorială Buiucani, municipiul Chișinău, **Mihail LUPĂȘCU**, șef Direcție la Ministerul Agricul-

Mihail MANEA, redactor în Secția activitate editorială a Academiei, s-a pronunțat asupra activității de ultimă oră a revistei „Administrarea Publică”, a secției respective de organizare, recenzare, redactare și editare a revistei, el adresându-le participanților la întrunire și cititorilor publicațiilor Academiei de Administrare Publică îndemnul de a se abona la revista „Administrarea Publică” și la ziarul „Funcționarul Public” pentru anul 2018.

Andrei GROZA a procedat în final la un bilanț al întrunirii, le-a mulțumit participanților la discuții pentru intervențiile oportune și rezonabile, ceea ce va contribui în mod in-

care a fost inaugurată rubrica „Academia de Administrare Publică la 25 de ani”.

Compartimentul respectiv se deschide cu interviul „Academia este un centru național veritabil de promovare a politicii de stat în domeniul administrației publice”, acordat de către **Oleg BALAN, rector al Academiei, doctor habilitat, profesor universitar**, a menționat în discursul său Andrei Groza. Autorul face o trecere în revistă a întregii activități de aproape un pătrar de veac a Academiei de Administrare Publică, evidențiind, în mod special, organizarea procesului de instruire, de dezvoltare profesională a funcționarilor publici, activitatea de cercetare în cadrul instituției, relațiile

economie și management public a Academiei, autoarea articolului din acest număr de revistă „Experiența Agenției de Dezvoltare Nord în realizarea proiectelor de dezvoltare regională”, a venit cu sugestii principale și originale cu referire la dezvoltarea regională. Dumneaei a menționat că dezvoltarea regională reprezintă un ansamblu de măsuri planificate și promovate de autoritățile administrației publice centrale și locale, în scopul asigurării unei dezvoltări socioeconomice dinamice și durabile, prin valorificarea eficientă a potențialului regional și local.

Regiunile cu o populație densă și o pregătire adecvată, cu productivitatea muncii sporită și cu o rată de ocupare

turii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova, **Ala GRECU**, vicedirector al Institutului Oncologic din capitală, și alții.

evitabil la îmbunătățirea conținutului de idei al acestei ediții metodic-științifice.

Mihai GHEORGHE

Forum pentru cooperare transfrontalieră

Recent, la Drochia, a avut loc Forumul partenerilor din Botoșani, România, și Drochia, Republica Moldova. Ideea, organizarea și desfășurarea Forumului aparține Asociației Obștești Centrul de Resurse „Univers” în parteneriat cu Consiliul raional Drochia, contribuția căruia a fost una substanțială, și Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Zona Metropolitană Botoșani”. Forumul bilateral Republica Moldova – România a avut drept scop prezentarea informațiilor referitoare la Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020, identificarea partenerilor și consolidarea capacităților de elaborare și implementare a proiectelor transfrontaliere.

Forumul s-a bucurat de prezența unui public numeros, de aproximativ 75 de persoane, potențiali beneficiari, de pe ambele maluri ale Prutului: primari și viceprimari, reprezentanți ai autorităților publice locale, ai organizațiilor neguvernamentale, manageri ai instituțiilor publice etc.

Președintele raionului Drochia, Vasile Grădinaru, a salutat prezența, menționând că raionul Drochia se confruntă cu multiple probleme, dar care, la sigur, pot fi soluționate împreună cu frații de peste Prut, iar stabilirea relațiilor de colaborare va fi benefică pentru locuitorii ambelor comunități. „Deoarece, a mai accentuat vorbitorul, suntem un popor, vorbim aceeași limbă, avem aceleași tradiții, dar și aceleași probleme, împreună trebuie să le soluționăm”.

Florin Simion Egner, directorul Asociației de Dezvoltare Intercomunitară „Zona Metropolitană Botoșani”, a subliniat, la rândul său, că își pune mari speranțe într-o colaborare fructuoasă, rodnică și eficientă între cele două părți: raionul Drochia și județul Botoșani, care să aducă beneficii și succese considerabile cetățenilor.

După prezentarea participanților, după reîntâlnirile și revederile între reprezentanții primăriilor deja înfrățite, după crearea de noi relații de colaborare, publicul a fost martor și a susținut prin aplauze încheierea a două noi acte de colaborare frățească: „Acordul de cooperare și parteneriat între Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Zona Metropolitană Botoșani” și Asociația

Obștească „Centrul de Resurse „Univers”, și „Acordul de cooperare și parteneriat între Școala Populară de Arte Botoșani și Secția Culturală Drochia”.

Gheorghe Ciobanu, cel mai înzestrat autor de proiecte din județul Botoșani, a prezentat succint Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020, informând publicul despre obiectivele programului și procedurile de aplicare a cererilor de finanțare. Dânsul a menționat că prioritar este de a identifica problemele, de a determina obiectivul, tipul proiectului (integral, simetric sau complet), partenerii etc. Valoarea totală a Programului Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020 este de aproape 90 de milioane de euro, dintre care peste 80 de milioane finanțate de UE prin Instrumentul European de Vecinătate, restul constituind cofinanțarea din partea statelor-partener.

În cadrul Programului vor putea fi finanțate proiectele hard sau soft. Cele două tipuri de proiecte vor fi selectate în cadrul unor apeluri separate. Proiectele de tip hard includ o

componentă de infrastructură în valoare de minimum un milion de euro. Proiectele de tip soft nu-și propun realizarea unei infrastructuri sau includ o componentă de infrastructură având o valoare mai mică de 1 milion de euro. Nu există o limită maximă a cofinanțării asigurate de beneficiari, partenerii pot negocia între ei contribuția fiecăruia.

Vor fi finanțate trei direcții prioritare de dezvoltare, a menționat Gheorghe Ciobanu: autoritate publică locală și sănătate, cultură și patrimoniu și educație. Respectiv, participanții la forum au format trei ateliere de lucru cu această tematică pentru a fi discutate și identificate problemele, ideile și titlurile provizorii de proiecte comune.

Astfel, problemele și ideile Grupului autoritatea publică locală și sănătatea presupun crearea centrelor de reabilitare a imobilelor cu destinație educațională, culturală și în domeniul sănătății, a centrelor de recreare, case de odihnă pentru persoanele de vârstă a treia, reparația Caselor de cultură, a muzeelor și caselor-memorial etc. Urmează a

fi studiate mai profund ideile referitor la școlile și grădinițele dezafectate, a locațiilor fără destinație, dar și reanimarea traseului A7 Stâncă – Costești - Soroca de utilitate atât pentru raionul Drochia cât și pentru județul Botoșani.

În cadrul atelierului II, cultură și patrimoniu, au fost expuse mai multe idei frumoase: promovarea patrimoniului istoric, realizarea unei galerii de arte, renovarea muzeelor, organizarea festivalurilor Moldova - România cu desfășurarea târgurilor de meșteșuguri populare, conservarea patrimoniului și moștenirii familiei boierului Hasnaș etc. Au fost lansate și câteva sugestii importante: achiziționarea costumului popular autentic, organizarea și realizarea spectacolelor comune cu prilejul centenarului Marii Uniri din 1918.

În cadrul atelierului III, educație, au fost discutate mai multe proiecte fiind lansate trei idei de proiecte mai importante: siguranța și securitatea în școli, revitalizarea tradițiilor locale și integritatea minorităților. Cu atât mai mult, că deja au fost determinați și partenerii.

E în bucurător faptul că în cadrul discuțiilor și lucrului pe ateliere au fost lansate noi inițiative pentru acordurile de colaborare de viitor a instituțiilor preuniversitare din Botoșani și Drochia, precum și tendința de înfrățire ulterioară între primăria Blândești, Botoșani, și Moara de Piatră, Drochia.

Entuziasmul participanților la Forum exprimă hotărârea lor fermă de a transpune în viață aceste idei frumoase și mult promițătoare, începuri de colaborare rodnică transfrontalieră întru binele comunităților de pe ambele maluri ale Prutului.

Valentina CEBOTARI,
ziarul „Glia Drochiană”

Despre originea etnonimului *dac/daci* și numelui *Decebal*

Andrei GROZA,
prim-prorector al
Academiei de
Administrare Publică,
doctor, conferențiar
universitar

S-au scris multe lucruri până la noi, mai multă lume s-a dat cu părerea referitor la originea numelui *dac/daci*. Majoritatea, la părerea noastră, înclină spre a accepta că acesta ar însemna lup.

DE CE?

Probabil, din lipsă de argumente care ar fi reale și, mai ales, că această versiune ne-ar aranja pe noi, cei care ne considerăm că ne tragem de la daci.

Dar ce ne spun izvoarele scrise în vechime, nu în limbile greacă sau latină, dar scrise în limba sanscrită și, anume, în renumitele Vede? Acestea ne arată că etnonimul *dac/daci* are rădăcini destul de vechi, care se trag din mileniul al II-lea înaintea erei noastre, de la așa numiții *dai*, *daai*, *dasai*, *dasi*, *dahi*. Astfel, arienii din nordul Peninsulei Indus, care deseori luptau cu confrății lor dinspre apus, îi numeau pe aceștia *daai*, *dai* dar și mai des *dahi*, *dasai*, și care nu însemna altceva decât dușman/dușmani.

Daai, *dahii* sunt cunoscuți de-a lungul mileniului I-ii înaintea erei noastre ca una dintre comunitățile războinice, participante active la bătăliile, conflictele dintre formațiunile statale din Asia. Un grup important de *dahi* a

luat parte la războiul dintre Darius al III-lea și Alexandru Macedon, luptând de partea lui Darius.

Aceștia sunt pomeniți în mai multe izvoare care îi localizează în diferite regiuni, atingând chiar teritoriile din nord-estul Mării Negre.

Romanii, care către secolul I înaintea erei noastre au început a se confrunta cu geții din stânga Dunării, îi numesc pe aceștia daci (de la *dasi*, *dahi* - *n.n.*) adică dușmani.

Daaii, *dasii*, *dahii* din Asia erau de același neam cu geții, vorbeau aceeași limbă, așa că denumirea dată de romani geților din regiunea Munților Carpați era una firească, mai ales că denumirea de get însemna conducător de viță nobilă și așa mai departe, ceea ce nu le convenea celor din Roma, care atunci erau în ascensiune.

Totodată, în cadrul studierii istoriei rumânilor/românilor, am încercat să clarificăm care ar fi originea numelui Decebal, purtat de ultimul rege al dacilor, și am constatat că există mai multe versiuni, inclusiv, că ar fi de origine dacică și ar însemna viteaz, curajos, puternic, zece urși, călărețul și așa mai departe.

Toate acestea ar părea să fie corecte, mai ales dacă ținem cont de personalitatea regelui, care a dat dovadă cu prisosință că deținea aceste calități, însă probele aduse în susținerea lor sunt prea neînsemnate, prea mici pentru a susține vreuna din versiuni.

Și atunci? Atunci nu ne rămâne decât să încercăm, să clarificăm noi înșine, mai ales că cele cunoscute ne permit să facem acest lucru.

Așadar, se știe că la data bătăliei la Tapae, la Porțile de Fier ale Dunării (anul 87, înaintea erei noastre), regele Daciei, conform izvoarelor scrise în latină, purta numele Diurpaneus. Analiza izvoarelor

scrise ne permite să afirmăm că, de fapt, în limba dacică (rumână/română) acesta era numit Târpaneu/Târpanu, de la numele coasei mici cu care se tăia stuful, papura, cânepa (a se vedea DEX-ul limbii române - *n.n.*), nume care se întâlnește și azi la rumâni/români și la unele neamuri vecine.

Ca Decebal, acesta a început a fi numit după anul 87 înaintea erei noastre, după sus-numita bătălie – în care romanii au suferit o înfrângere zdrobitoare. De ce a fost numit așa, de către cine, de către romani sau de către daci?

La o simplă privire se observă că cuvântul Decebal este alcătuit din alte două cuvinte „*dece*” și „*bal*”.

Cunoscând că multe comunități antice (finicienii, sirienii, babilonienii, cartaginezii și alții) au avut ca conducători persoane care în componența numelui pe care îl purtau au avut și elementul „*bal*” (*Abibal*, *Balcar*, *Baleasar*, *Baltasar*, *Aşbaal*, *Tabal*, *Hannibal* și alții), că însuși împăratul Marc Aureliu Antonin (204-11 martie 222), cu rădăcini aristocratice siriene, cu mult mai încoace după cârmuirea lui Decebal, și-a atribuit supranumele Helio-gabalus, cu aducerea de jertfe omenesci și manifestare evlavioasă față de zeul Baal, am încercat să clarificăm ce ar fi însemnând „*bal*” și dacă acesta ar avea vreo legătură

cu numele Decebal.

Aceleași izvoare scrise ne spun că, din cele mai vechi timpuri, la o mare parte dintre comunitățile cuprinse între râul Tigru, Marea Mediterană, râul Nil și Marea Neagră, cel mai mare zeu, zeul zeilor se numea *Baal/Bal/Bel*. Acesta, ca și Zeus la greci, era, totodată, zeul luminii, soarelui, fulgerului, războiului și așa mai departe. Acestuia i se aduceau jertfe omenesci. Deseori, părinții, pentru a-i câștiga bunăvoința, își ardeau copiii pe rug ori îi sacrificau pe un altar special.

Același lucru, după cum se știe, îl făceau și geto-dacii, adică și Târpaneu/Târpanu.

Cu numele de *Baal/Bal/Bel* erau numiți mai marii orașelor, regiunilor și chiar, după cum am văzut mai sus, unii conducători de state.

Dat fiind faptul că zeul *Baal/Bal/Bel* era înfățișat ca un om în vârstă, cu păr și barbă albă, îmbrăcat în alb, radiind lumină, de la numele și în cinstea acestuia au derivat cuvintele/numele de familie (cu sens de culoare albă - *n.n.*) Balan în limba rumână/română, Belâi/Belaia în limba rusă, Blanc/Blanche în limba franceză și altele.

Așadar, elementul „*bal*” din cuvântul/numele Decebal, atunci, la toate comunitățile însemna conducător.

Dar ce ar fi însemnând cuvântul „*daci*”? Este de la sine înțeles că acesta însemna daci/Dacia, ceea ce ne arată că numele Decebal însemna conducătorul/regele dacilor/Daciei.

Decebal - așa a fost numit de către romani ca semn de recunoaștere a puterii acestuia asupra dacilor și de mărturie că dacia erau desul de organizați și prezentau o forță de temut pentru Imperiul Roman.

De facto, lucrarea include principalele forme de activități, realizate pe parcursul mai multor ani (din 1963 și până în prezent), publicate în peste 630 de lucrări, multe dintre care au un caracter inovator în domeniu, apreciate în aspect național și internațional.

Domeniile de interes aplicativ sunt axate pe rezolvarea unor importante probleme științifice, manageriale și publicistice, orientate spre protejarea drepturilor omului prin prisma activităților medico-legale.

Activitatea managerială a fost orientată de la început asupra elaborării și aprobării tuturor regulamentelor ce vizează formele de activitate ale serviciului medico-legal. Odată cu proclamarea Republicii Moldova ca stat independent (1991) și stoparea dirijării organizatorice și metodice centralizate de la Moscova, serviciul medico-legal s-a pomenit într-o situație dificilă. În acea perioadă a anilor "90 ai secolului trecut, profesorul Gheorghe Baciuc a devenit inițiatorul și promotorul reformelor desfășurate în sistemul serviciului medico-legal din Republicii Moldova. Perioada de tranziție, provocările acestei perioade au servit temei important pentru reorganizarea activităților medico-legale legislative și metodice, fiind adaptate la noua legislație statală, la Codul Penal, Codul de Procedură Penală și alte acte normative ale Republicii Moldova. Situația creată în acea perioadă a impus de urgență elaborarea noilor acte normative autohtone în domeniul medicinei legale. Aceste sarcini necesitau timp pentru executarea lor și un potențial de specialiști pregătiți pentru îndeplinirea unor elaborări complexe.

Fondarea Centrului de Medicină Legală (CML) a coincis cu o perioadă social-economică dificilă din țară, cu diminuarea posibilităților

Printre laureații Premiului Național - 2017 în domeniul științei se numără și Gheorghe Baciuc, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, profesor-consultant la Catedra medicină legală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, inovator și publicist. Premiul i-a fost acordat pentru lucrarea fundamentală „Contribuție personală la dezvoltarea serviciului național de medicină legală și activitate științifică cu caracter istorico-medical”.

bugetare alocate de stat pentru întreținerea serviciului medico-legal, fapt ce a impus o readaptare la noile condiții de activitate. În scurt timp, a fost aprobat „Regulamentul Centrului de Medicină Legală” (prin ordinul Ministerului Sănătății (MS) nr. 239 din 10.10.1997) conform căruia, CML a devenit o instituție practico-științifică medicală specializată pe lângă MS, finanțată de stat, precum și baza clinică a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Cea mai mare provocare în anii 1997–2008, când Gheorghe Baciuc îndeplinea funcția de director al CML, o constituia necesitatea perfectării rapoartelor și documentației medico-legale în limba română. Treptat, s-a implementat redactarea rapoartelor de expertiză medico-legală în limba română în baza modelelor elaborate și expediate în toate secțiile teritoriale de medicină legală din Republica Moldova. Astfel, a fost asigurată respectarea prevederilor Codului de procedură penală care stipula că urmărirea penală se realizează în limba de stat.

Activitatea publicistică a fost începută cu o publicație din anul 1969, consacrate vieții și activității consăngeanului nostru, Constantin Frunze, medic-legist, fratele mai mare al renumitului conducător militar, Mihail Frunze.

Ulterior, activitatea scriitoricească s-a transformat într-o pasiune, orientată spre stabilirea adevărului, probată prin date concrete. La moment, rodul muncii include 71 de lucrări editate, dintre care 16 cărți prețioase, menționate cu numeroase premii naționale și internaționale. Majoritatea publicațiilor se referă la istoria medicinei legale basarabene și medicinei universale, a învățământului medical mediu și superior din Republica Moldova, precum și informații enciclopedice despre medicii savanți și înaintașii plaiului moldav.

Primul volum separat a apărut de sub tipar în anul 1997 cu denumirea „Istoricul medicinei legale în Republica Moldova”, după care urmează „Centrul de Medicină Legală la 50 de ani”, în care se regăsesc informații ce țin de începutul activității serviciului de medicină legală din republică, cu evidențierea persoanelor respective. În anul 2009, vede lumina tiparului o carte cu caracter autobiografic, „O viață de zbucium”, ca peste doi ani să apară ediția a doua

ca o lucrare enciclopedică cu denumirea „Orașul Bălți și oamenii lui” (496 p.), în care este descrisă viața orașului natal de la primele amintiri despre specificul dezvoltării lui, devenit cu timpul capitala de nord a Republicii Moldova. În următorul an (2012) apare volumul „Profesorii universitari absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu”” (296 p.), apoi se publică „Evoluția medicinei legale pe plaiul basarabean” (2013, 308 p.) și trilogia: „Viziuni asupra vieții și morții poezilor martiri – Eminescu, Mateevici, Vieru” (2014, 288 p.). Concomitent cu articole dedicate vieții unor personalități notorii, apar și alte volume ale autorului: „Istории de suferințe și victimizări omenesti” (2015, 296 p.) [10]; „File din trecutul medicinei basarabene” (2015, 157 p.), „Istoricul medicinei și învățământului medical pe plaiul basarabean” (2016, 262 p.); „Personalități de vișă moldavă. 125 destine” (2017, 348 p.), se publică și alte lucrări de acest gen istoric.

Toate realizările științifice, manageriale și publicistice de o valoare națională incontestabilă au contribuit la promovarea științei medicale, în ansamblu, și medico-legale, în particular, la nivel național și internațional, la propagarea unor valori umane consfințite, inclusiv în Constituția Republicii Moldova, sub aspectul drepturilor omului, care au servit drept temei pentru conferirea titlului de laureat al Premiului Național pentru știință, ediția 2017.

Vlad IONAȘCU

Hobby-uri creative care sporesc coeficientul de inteligență

Cercetătorii au realizat lista hobby-urilor care stimulează creierul, ajută la îmbunătățirea memoriei, abilităților de planificare și la rezolvarea mai ușoară a problemelor, indiferent de vârstă. Pentru o lungă perioadă de timp s-a crezut că oamenii se nasc cu un anumit nivel de inteligență ce nu poate fi modificat, scrie themindsjournal.com. Mai nou, oamenii de știință au demonstrat că potențialul poate fi crescut prin antrenarea creierului, diferite activități putând crea noi căi neuronale ce-l fac să funcționeze mai repede și mai bine.

Cântatul la un instrument muzical

Redarea muzicii ajută la dezvoltarea creativității, a abilităților analitice și motorii fine. În timp ce unii oameni de știință susțin că jocurile de echipă ar putea avea chiar o mai mare influență, instrumentele muzicale consolidează emisferile creierului prin realizarea de noi conexiuni. Astfel, sunt îmbunătățite abilitățile executive, de memorie și de rezolvare a problemelor, indiferent de vârstă.

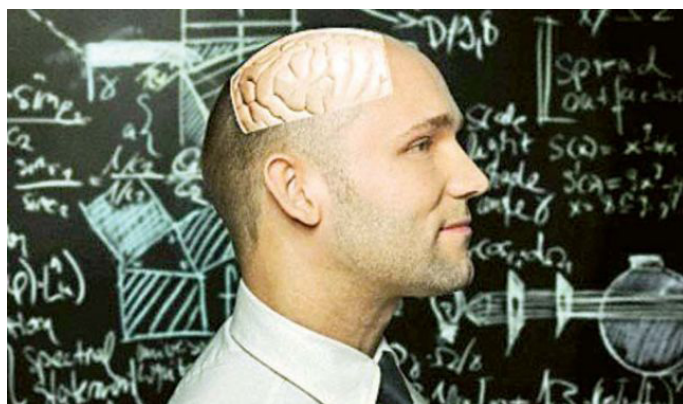
Cititul

Beneficiile cititului sunt aceleași indiferent dacă preferi „Harry Potter” sau ultimul număr al „Wall Street Journal”. Cititul reduce stresul, crescând toate cele trei tipuri de inteligență - cristalizată, fluidă și emoțională. Acest lucru ajută la rezolvarea problemelor, înțelegerea proceselor și o mai bună acuratețe în interpretarea sentimentelor.

Sportul

Atunci când faci mișcare în mod regulat, celulele sunt inundate cu BDNF, o proteină care ajută memoria, învățarea,

concentrarea și înțelegerea. Exercițiile fizice ajută, de asemenea, la menținerea acuității mentale. Unii oameni de știință sunt de părere că lipsa mișcării pentru o perioadă lungă de timp împiedică funcționarea corectă a creierului.

Învățarea unei limbi străine

Uită de rezolvarea puzzle-urilor atunci când vrei să-ți îmbunătățești memoria și învață o limbă străină în schimb. Învățarea cu succes a unei noi limbi permite creierului să funcționeze mai bine și să rezolve sarcinile solicitante din punct de vedere psihic. Aceasta include aptitudinile tipice cum ar fi

planificarea și rezolvarea mai ușoară a problemelor.

Călătorește în locuri noi

Eforturile fizice și mentale pe care le faci în timpul călătoriilor, te scapă de stres, iar cu cât scapi de stres, cu atât te poți concentra mai bine pe

ce ai de făcut. Fiecare loc nou pe care îl vizitezi îți oferă lucruri noi de învățat: întâlnești oameni noi, încerci mâncăruri diferite, ai contact cu culturi și stiluri de viață diferite, ceea ce te pune în contact cu idei la care nu te-ai fi gândit înainte.

Meditația

Cele mai importante beneficii ale meditației sunt concentrarea asupra propriei persoane și autocu-

noașterea. Atunci când sunt absorbiți de meditație, oamenii ating un alt nivel al existenței. Meditația te ajută să reduci nivelul de stres și să scapi de tot felul de griji. Cu o stare de calm și o stare de spirit netulburată obținute prin meditație, poți învăța, gândi și planui lucrurile într-o manieră mult mai eficientă. Meditația regulată te ajută să ai un control deplin asupra ta, iar să cunoști lucrurile care îți distrag atenția și metodele eficiente de auto-control reprezintă punctul suprem atunci când lucrezi la îmbunătățirea inteligenței.

Gătește

Mulți dintre noi sunt de părere că gătitul este o simplă pierdere de timp și că este ceva preferabil de evitat. Ceea ce trebuie să știi este că cei care gătesc regulat și încercă diferite rețete, au un nivel crescut de creativitate. Îi interesează calitatea, nu se tem să încerce lucruri noi și acordă multă atenție detaliilor. De fiecare dată când gătești ceva, înveți să ai atenție distributivă, să faci mai multe lucruri deodată, să măsoari cu precizie și să iei decizii rapide. Cu toate aceste abilități, pe care le dobândești, devii cu siguranță mai inteligent.

Abonarea 2018

Continuă abonarea pentru anul 2018 la revista științifico-metodică trimestrială „ADMINISTRAREA PUBLICĂ” și la ziarul „FUNCȚIONARUL PUBLIC,” publicații ale Academiei de Administrare Publică.

Revista „Administrarea Publică” apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei; 6 luni - 84 lei.

Ziarul „Funcționarul public” apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 37 lei 80 bani; 6 luni - 75 lei 60 bani.

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Sergiu VLADÎCA - șef Secție

Ion AXENTI - secretar responsabil

Mihai MANEA - redactor

Sergiu CARCEA - designer

ADRESA NOASTRĂ:

Mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.

Ziarul apare de două ori pe lună.

Indice 67919.

Coli de tipar 1,5. Tiraj: 350.

Dat la tipar 13.10.2017

E-mail: aap.editura@yahoo.com

CONTACTE:

Tel: 28-40-78

„Funcționarul Public” - supliment la revista „Administrarea Publică” - publicație a Academiei de Administrare Publică.